

## מסכת עבודה זרה דף כ"ג

בדיעבד אין חוששים לרביעת הגמרא הקשתה, שבמשנתנו שנינו שאין מפקידים נכרי

בהמה אצל פונדקאי נכרי, לפי שחשודים על הרביעה. ואילו בברייתא שנינו שמותר לקנות מהם בהמה לקרבן ואין חוששים שהבהמה נרעה על ידם? והגמרא תירצה שהברייתא מדברת בבהמה של הנכרי שחם עליה שלא תיפסד, ואילו המשנה דברה של יהודי שאינו חושש. וכעת מביאה שרבינא מתרץ, שבאמת הם חשודים לרבוץ בין בבהמתם ובין בהמת ישראל. אולם המשנה דברה לכתחלה שאין מעמידין שחוששים שירבע אותה. והברייתא שהתירה לקנות מהם זה בדיעבד, שאין חוששים לקנות עכשיו שמא בעבר רבע אותה.

במקום שהגוי חושש ומצינו שיש חילוק בדבר בין דיעבד ללכתחילה. שבברייתא לממונו אינו רובע אחת שנינו, לא תתייחד אשה עמהם מפני שחשודין על העריות.

ואילו במקום אחר שנינו האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים, אם שבו אותה משום חוב ממון, מותרת לבעלה. אבל אם שבוה על ידי נפשות אסורה לבעלה. ומשמע שיש חילוק בין לכתחלה שלא תתייחד, לבין אם בדיעבד שבוה שמותרת אם היה לשם ממון. דוחה הגמרא שאין מכאן ראיה, שיתכן וגם בדיעבד נחשדו, אלא שבמקום שהגוי יפסיד ממון אם יבעל את האשה לא יקבל את החוב, כופה את ייצרו ולא בועלה. ומוכח כן שהרי אם נשבתה משום נפשות לא הקלו, אלא מוכח שנחשדו על הבעילה, אולם לא במקום הפסד ממון. ומסיימת הגמרא שאין להקשות יותר על כך, והטעם שהגוי חושש לממונו ולכן אינו בועל.

לקחת פרה אדומה מנכרים רבי פדת אמר, אין סתירה בין משנתנו לברייתא בעניין חשד על הרביעה, שהדבר תלוי במחלוקת רבי אליעזר

וחכמים. ששנינו, רבי אליעזר אומר אין פרה אדומה נקחת מן העובדי כוכבים, וחכמים מתירין. ולכאורה נחלקו שלרבי אליעזר יש חשש רביעה, ולחכמים לא. דוחה הגמרא, שאין הכרח להעמיד כך את מחלוקתם, אלא הכל סוברים שאין חוששים לרביעה, וטעמו של רבי אליעזר הוא משום מה שאמר רב יהודה בשם רב, הניח על פרה אדומה הרבה שקים ריקים קשורים ביחד<sup>124</sup>, פסלה. ובעגלה ערופה שאינה נפסלת בהעלאת עול, אינה פסולה אלא משתמשוך. רבי אליעזר חושש זאת שנתנו על הפרה, וחכמים לא חוששים. שואלת הגמרא, והרי אין מסתבר שרבי אליעזר יסבור שחוששים שהגוי עשה כן על אף שמפסיד דמים יקרים של פרה אדומה, אלא ודאי שהטעם משום רביעה. ולרביעה חוששים על אף שמפסיד הרבה, כיון שחוששים שיצרו תקפו.

124 וי"א שהוא עץ שטוין בו שקין. רש"י.

שואלת הגמרא, ואולי בשאר מקומות לא חוששים לרביעה, וטעמו של רבי אליעזר משום מה ששנה שילא, נאמר: "דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה וכו'", בני ישראל יקחו ואין העובדי כוכבים 'יקחו' כלומר ימכרו? דוחה הגמרא שאין לומר כן, שהרי שנינו בסיפא של הברייתא לגבי פרה וכן היה רבי אליעזר פוסל בכל הקרבנות כולן. ואם הטעם משום שילא, זה רק בפרה שנאמר 'קחה' ולא בשאר.

שואלת הגמרא, ואולי חכמים מודים בשאר הקרבנות שאסור וחוששים לרביעה, ורק פה חולקים ואומרים שלא חוששים לרביעה לפי שדמיה יקרים והעובד כוכבים מפחד להפסידם וכופה את ייצרו? דוחה הגמרא, שהרי שנינו בברייתא 'לוקחין מהן בהמה לקרבן', והרי אין זה לא רבי אליעזר ולא כחכמים? ועוד ששנינו, ענו חכמים לרבי אליעזר את הפסוק: "כל צאן קדר יקבצו לך וכו' יעלו על רצון מזבח", הרי שבשאר קרבנות הם מתירים.

פרה אדומה נפסלת בנרבע      כעת אומרת הגמרא, שיוצא מהסבר מחלוקתם, שכל שנקראת חטאת  
נרבעה, הכל מודים שנפסלה, ומכאן נשמע שפרה אדומה נחשבת כקדשי מזבח, הן לעניין שנפסלת בנרבע, והן לענין פדייה שאינה יוצאת מקדושתה ללא שנפל בה מום, ואף על גב שאינה קריבה למזבח. שאם היא נחשבת כקדשי בדק הבית, מדוע אינה קדושה, הרי קדושת בדק הבית חלה אפילו על אבנים, וכמו כן חלה על בהמה שנרבעה? דוחה הגמרא שאין מכאן ראייה, כיון ששונה הדין בפרה אדומה לפי שהכתוב קרא לה 'חטאת', ולכן נפסלת בנרבע. אבל לגבי פדייה והעמדה והערכה יש לה דין של קדשי בדק הבית.

פרה אדומה 'יוצא דופן'      שואלת הגמרא, אם כן שתפסל גם אם נולדה דרך דופן אמה ולא בלידה רגילה, אלא מעתה תיפסל ביוצא דופן ככל שאר קרבנות<sup>125</sup>? ואם תאמר שפרה אדומה פסולה ב'יוצא דופן', והרי שנינו, הקדישה פרה אדומה שנולדה ב'יוצא דופן' פסולה, ורבי שמעון מכשיר. הרי שלרבי שמעון כשרה? ואם תאמר שאין להקות מרבי שמעון הואיל והוא לשיטתו סובר שנולד 'יוצא דופן' הרי הוא ולד רגיל<sup>126</sup>, הרי אמר רבי יוחנן, מודה היה רבי שמעון לענין קדשים שאינו קדוש, כיון שבהמה שיצאה דרך דופן פסולה לקרבן<sup>127</sup>? אלא באמת פרה נחשבת לקדשי בדק הבית, ואין הטעם שפרה אדומה נפסלת

125 דתניא (בכורות דף נז.) [ויקרא כב, כז] 'שור או כשב' – פרט לכלאים; 'או עז' – פרט לנדמה; 'כי יולד' – פרט ליוצא דופן; והאי קרא – בקרבנות כתיב. רש"י.

126 ששנינו בנדה (מ.): יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה, ואין חייבין עליו קרבן לידה. ר"ש אומר, הרי הוא כילוד, ויש לו טומאת שבעה לזכר ושבעיים לנקבה, וכן ימי טוהר וקרבן. רש"י.

127 שלגבי טומאה וטהרה של אמו אמר כך רבי שמעון, מריבוי הכתוב 'אם נקבה תלד', הוסיף לידה אחרת, לרבות יוצא דופן, אבל בקדשים מודה. רש"י.

בנרבע משום שנקראת חטאת, אלא הואיל ומום פוסל בה דבר ערוה ועבודה זרה גם פוסל בה. ונלמד ממה שנאמר: "כי משחתם בהם מום בם וכו'", ותנא דבי רבי ישמעאל, כל מקום שנאמר השחתה, אינו אלא דבר ערוה ועבודה זרה. שמצינו לגבי רביעה נאמר: "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", ושם קלקלו ברביעה<sup>128</sup>, ובעבודה זרה מצינו שנאמר: "פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל וכו'".

המעשה בדמא בן נתינא מביאה הגמרא את מה שאמרה קודם, שנה שילא, מהו טעמו של רבי אליעזר? שנאמר: "דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה וכו'", בני ישראל יקחו ואין העובדי כוכבים 'יקחו' כלומר ימכרו. אלא מעתה, בכל פעם שכותבת התורה 'ויקחו' נאמר כן, והרי לגבי תרומה כתוב "ויקחו לי תרומה", וכי אין לקנות זהב ואבנים טובות למלאכת המשכן מן העובדי כוכבים? והרי אמר רב יהודה אמר שמואל, שאלו את רבי אליעזר: עד כמה אדם מצווה להזהר בכיבוד אב ואם? אמר להם, ניתן ללמוד מהאופן שנכרי כיבד את אביו, וכל שכן ישראל שמצווה על כך. צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד ששמו דמא בן נתינה לאביו באשקלון, שפעם אחת בקשו ממנו אבנים לאפוד בששים רבוא דינר, ורב כהנא שנה בשמונים רבוא, והיו מפתחות מונחות תחת מראשותיו של אביו, ולא צערו להקיצו משנתו. הרי שמכאן רואים שקונים למלאכת המקדש מגוי? עונה הגמרא, אבנים טובות מותר לקנות מהם, שאין וא"ו במילה "אבני שהם", ואינה מחוברת למה שנאסר מלפני כן בכתוב לקנות מגוי. שואלת הגמרא, והרי נאמר "ואבני מלואים", וזה מחבר לתחילת הכתוב וייאסר לקנות מהגוי. ועוד, שבסיפא שנינו, לשנה אחרת נולדה לו פרה אדומה בעדרו. נכנסו חכמי ישראל אצלו, אמר להם 'יודע אני בכם שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי, עכשיו אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל אבא!', הרי שלרבי אליעזר אין איסור לקחת פרה מגוי? עונה הגמרא, שם הקנייה הייתה באמצעות תגר ישראל, שקודם קנה אותה לעצמו ואחר כך מכר לבית המקדש לצבור.

128 תשמיש דור המבול בעבירה קלקלו דכתיב 'ויראו בני האלהים וכו'. רש"י.